

zas épület egyenes záródású főszentéllyel, a kereszt-házakban két-két kápolnával, ezekben oltárokkal, a hajóban négyszögű pillérekkel). A szentély alig emelkedik ki a kereszthajóból, és mélyen benyúlik a kereszt-házba. A főszentélybe fehér, faragott kőlépcsők vezetnek két lépcsőfokkal. A főszentélyben megtaláltuk a kora gótikus keresztboltozat félpilléreinek szépen falazott alapjait. A templomhajóban négy pillérpárt találtunk, melyek közül az utolsó – Ny-i – pillérpár kisebb. A harmadik pillérpár Ny-i végében volt ugyanis a szerzetesi kórus végét jelentő szentélyrekesztő, a két utolsó pillér tehát abban a térben volt, ahol a laikus testvérek hallgatták a misét.

A középkori templom Ny-i falára ráépült barokk falak alól kiszabadítottuk a rézsűs, bélietes Ny-i kapu maradványait. A kapu küszöbét carrarai fehér márványt (római sírköveket) használtak.

A templom főhajójában nagy felületen maradt meg az 1350-es újjáépítéskor lerakott kora gótikus téglapadló. Az egyik típusú téglán fejét hátraszegő ugró szarvast látunk, a másikon egy ugró egyszarvút. A D-i és az É-i keresztházban egy-egy falazott sírt találtunk és a főszentély É-i fala mellett is feltártunk egy kora gótikus falazott sírt.

A romkert 2001 augusztusában elkészült és augusztus 17-én ünnepélyesen felavatták a rend Rómában élő generális apátja jelenlétében.

VALTER ILONA

21. Becsehely, Homokos-dűlő (Zala megye) U, R, V

Becsehely keleti szélén, a Borsfai-patak nyugati oldalán húzódó újkőkori település előző évben megkezdett feltárását befejeztük 2000. április 10. és május 8. között. A lelőhelyet az M7-es autótűt leendő nyomvonala kettészeli, valamint egy észak-dél irányú dűlőtűt vágja át. Először a dűlőtűtől nyugatra lévő részt tártuk fel, és itt elértük a terepbejárások által is erre a helyre jelölt településhatárt, majd a dűlőtűtől keletre eső, a Borsfai-patak árterére dűlő területet tártuk fel. Így összesen mintegy 18 000 m² nagyságú összefüggő területet sikerült átkutatnunk. Az eddig tapasztalt településszerkezet annyiban változott, hogy a település nyugati és keleti széle felé egyre ritkábbak lettek az objektumok. A keleti szélén egy kerítőtűk nyomát is megfigyelhettük, mely a DVK keszthelyi csoportjának időszakához tartozhatott. A nyugati határ felé egy négyzet alakú kemence érdemel még megemlítést ebből a korszakból.

A lelőhelyen összesen 239 objektumot találtunk, az ez évi ásatáskor is az objektumok nagyobb része a DVK keszthelyi csoportjába, míg néhány a DVK idősebb fázisába tartozik, és szórványosan középső rézkori (Balaton-Lasinja kultúra), valamint korai vaskori (H-C) objektumok is előfordultak.

HORVÁTH LÁSZLÓ

22. Becsehely, Törökföld (Zala megye) Ő

A lelőhely Becsehely belterületének középső részétől délre, a községet északról kísérő dombosor vizét levezető Nagy-kerti és Pázsit-réti árkok által közrefogott, a környezetből enyhén kiemelkedő háton, a Tótszentmártonba vezető 6836 sz. közlekedési út keleti oldalán fekszik. A 2000 márciusában végzett terepbejárás alkalmával egy 250×120 méteres területen néhány kopott – közelebbi kormeghatározásra nem alkalmas – őskori edénytöredéket, egy kis kőpengét, továbbá középkori edénytöredékeket és egy cseppes üveg pohár jellegzetes darabkáját gyűjtöttük. A lelőhely folytatódik a dombhát és az út nyugati oldalán is, de kiterjedését abba az irányba a magas vetésben nem lehetett pontosan megállapítani.

A lelőhelyen belül, a 047/30 hrsz. területen, egy mezőgazdasági létesítmény került felépítésre. A földmunkákat megelőzően 2000. május 2–9. között végeztük el a szondázást. Az 1. és a 2. kutatóárkot a leendő épületek helyén, a 3. és 4. kutatóárkot a terep két kiemelkedő pontját húztuk. Az összesen 200 m²-nyi szondázás során objektum nem került elő. Régészeti leletet sem találtunk, csupán néhány újkori tégladarab, kerámia- és porcelántöredék, kovácsoltvas szög bukkant elő a szántásból.

KVASSAY JUDIT

23. Belecska határa (Tolna megye) Ró, Kö, I

A község Hercegi-rét nevű határrészében 1999. december 8-án végzett légi felderítés során találtuk a lelőhelyet, melyen egy 40×30 m és egy 10×30 m oldalhosszúságú, téglalap alakú, körülkerített terület mutatkozott, füves, vizenyős ártéri rétből. A 2000. március 6-án végzett terepbejáráskor az objektumot enyhe kiemelkedések és árkok formájában észleltük, a felvételen látható elszíneződések a határoló sáncokon belüli árkok nyomai. A sánc az objektum észak-keleti felén látható, és ott kb. 50 cm magasságú. Az objektum közepén kb. 1 m relatív magasságú kiemelkedés van, ezen egy nagyméretű, kb. 70×40×30 cm méretű, kb. téglatest alakú vörös homokkötőmb. Az objektum tájolása kb. ÉNy-DK, leleteket nem találtunk.

A Hercegi-rét egy másik pontján a légi felvételen egy kb. 40×40 m oldalhosszúságú, négyzet alakú, körülkerített terület mutatkozott, füves, vizenyős ártéri rétből. A terepen az objektum mikrodomborzati formaként jelentkezett, látható volt a területet határoló sánc és az azon belüli árok nyoma. A sánc az objektum mind a négy oldalán látható, és kb. 50 cm magasságú. Az objektum közepén egy kb. 1,5 m relatív magasságú kiemelkedés van. Az objektum É-D tájolású, DK-i sarkában a sánc ellaposodik, itt talán bejárata volt. Leleteket nem találtunk.

A határrész egy harmadik pontján a légi felvételen két párhuzamos sávot figyeltünk meg, melyek talán egy utat határoznak meg. A terepen nem sikerült teljes

bizonyossággal azonosítanunk, mivel a terület vízzel borított volt. Leleteket nem találtunk.

A Pusztai-réten a légi felvételen néhány kisebb folt volt látható. A területen kevés római és középkori edénytöredéket, valamint egy újkori épület maradványait (építési törmelék, kerámia) találtuk.

BERTÓK GÁBOR

24. Belecska, Juhászat

(Tolna megye) Ő

A falutól Ny-ra, a Kapos Ny-i partján, a környék legmagasabb dombján található a lelőhely. Korábban már többször légi fotóztam ezt a helyet, hóban és 2000 tavaszán is. A fotókon jól látszik, hogy a dombon két négyszögletes sánc emelkedik.

A dombon juhászat van, jelenleg egy kis ház és egy lakókocsi áll rajta. A legelőn, elsősorban vakondtúrásokban néhány őskori, apróra tört cserepet találtam. A nagyobbik sánc kb. 40×50 m kiterjedésű, és három oldala van (Ny, K, É). Magassága kb. 3–4 m. Ennek ÉNy-i oldalához kapcsolódik egy kisebb sánc: 26×26 m, magasság kb. 1–1,5 m.

Egyelőre nem dönthető el, hogy a sánc régészeti korú, vagy pedig a közelmúltban a juhászok készítették az állatok védelmére.

MIKLÓS ZSUZSA

25. Besenyőtelek, Közép-dűlő II.

(Heves megye) I

A MOL-vezeték Heves megyén keresztülhaladó nyomvonalán a beruházással párhuzamosan megelőző feltárást végzett a Heves Megyei Múzeumi Szervezet. A nyomvonalban előző évben szórványos szarmata telepet tártunk fel, ezért egy szakaszon megnyitottuk a biztonsági sávot. Ebben összesen egy gödör foltja mutatkozott. Korhatározó leletanyag nem került elő belőle.

VÁRADI ADÉL

26. Bezi-Fehértő-Györsövényház-Köny-Markotabödöge

(Győr-Moson-Sopron megye) Á, Kö

1992. és 1997. között végzett terepbejárásaink során a Rábaköz keleti Tóköznek nevezett részén elpusztult árok-hálózatok nyomaira bukkantunk. Az egyes árokszakaszok rendkívül eltérő állapotban maradtak fenn. A viszonylagosan épnek tűnő objektumok sajátos szerkezetet mutatnak: kettő vagy három egymással párhuzamos mederből álltak, és a medrek között az onnan kitermelt földből álló töltés emelkedett. Felépítésük alapján a kettős és hármas szerkezetű árok elnevezést alkalmaztuk rájuk.

A terepi megfigyelésekkel párhuzamosan áttekintettük a területre vonatkozó középkori és kora újkori forrásanyagot is, és ez alapján igazolhatóvá vált, hogy az Árpád-korban már létező árokrendszerrel van dol-

gunk. Ugyanakkor az árokrendszer keletkezésének és végleges pusztulásnak ideje mai napig kérdéses.

Forrásaink alapján valószínűsíthetővé vált, hogy elsődlegesen vízügyi funkciójú objektumokról van szó, melyek középkori halastavakat kötöttek össze egymással és a folyókkal (Rábával, Rábcával), valamint egyes rövidebb, az újkorig fennmaradt szakaszaik a korai térképeken vízvezető medreként jelennek meg.

2000 márciusa és júliusa között az öt község határában harminchat helyen végeztünk régészeti szondázást az objektumok megfigyelhető maradványaira keresztben húzott kutatóárkokkal. Korhatározó, Árpád-kori leletanyag csupán a 27. sz. kutatóárkokból került elő.

Az ásatások révén igazolódott korábbi megfigyelésünk: az objektumok valóban kivétel nélkül kettős és hármas szerkezetűek. Az árkok szélessége 4–5 métertől 25–30 méterig terjed. Az árokmedrek belső részletképzése alapvető egyezéseket mutat az egész területen. Gyakori a medrek egyik vagy mindkét oldalának lépcsőszerű kiképzése, továbbá a mederfenék két vagy három kisebb mederrészre tagolása.

A szintezések, továbbá a szerkezeti sajátosságok és egyéb megfigyelések alapján egyértelművé vált, hogy egy csatornarendszerrel állunk szemben. A hármas szerkezetű csatornák középső medre megközelítőleg vízszintes, így kétirányú vízelvezetésre alkalmas. Két oldalon a töltés pedig lehetővé teszi a környező felszínnél magasabb szinten történő vízszállítását. A hármas csatornák szélső medrei meghatározott pontok felé lejtnek, ahol – nyilvánvalóan valamiféle zsilip segítségével – a vizet a középső töltésezett mederbe juttatták. Az egyenletes lejtéssel rendelkező kettős szerkezetű csatornának szintén elsősorban vízlevezető funkciója volt. Olyan csatornarendszerről van tehát szó, amely nagyon összetett hidrológiai feladatokat látott el: ár- és belvízkezelés, öntözés, halastavak ellátása stb.

Munkatárs: Takács Károly.

EGRY ILDIKÓ

27. Békéscsaba, 2. számú lelőhely

(Békés megye) Á

Békéscsaba és Gyula között kábelfektetést végeztek a 44. számú főút Gyula és Veszely-csárda közötti szakaszán, valamint a Veszely-csárda és Gerla közötti műút mentén. A vezeték kiásott árka érintette a már ismert Békéscsaba 2. számú lelőhelyet, ezért helyszíni szemlét végeztünk a kiásott árok nyomvonalán. A lelőhely déli részén, közvetlenül a Gerla felé vezető út mellett, egymástól alig 70–80 méter távolságra két Árpád-kori objektumot metszett el a vezeték árka. Az 1. objektum egy paticsos betöltésű, szabálytalan alakú gödör, amely az árok keleti falán volt megfigyelhető, metszetéről rajzot készítettünk. Az árok kidobott földjéből Árpád-kori edénytöredéket gyűjtöttünk össze. A vezeték árkat lánccos árokászó géppel ásták ki, alig 30 cm szélességben, ezért a gödör metszete nem volt jól megfigyelhető.